

Скіпенко Р. Е.,
старший викладач

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЕФЕКТИВНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

EFFECTIVE SYSTEM OF MANAGEMENT OF STATE FINANCES AS A COMPONENT OF PENSION REFORM OF UKRAINE

Досліджуються теоретичні і практичні проблеми фінансово-економічних засад запровадження пенсійної реформи в Україні.

Ключові слова: пенсійна система, накопичувальне пенсійне забезпечення, управління державними фінансами.

Исследуются теоретические и практические проблемы финансово-экономических основ пенсионной реформы в Украине.

Ключевые слова: пенсионная система, накопительное пенсионное обеспечение, управление государственными финансами.

Theoretical and practical problems of financial and economic bases of pension reform in Ukraine are investigated.

Key words: pension system, cumulative pension provision.

Після неодноразового реформування соціальної сфери в Україні залишається багато проблем соціального характеру. Одна з найгостріших – це пенсійне забезпечення. Нинішня пенсійна система України не здатна захистити людей похилого віку від бідності. Вона не забезпечує відповідні розміри пенсії для більшості громадян і створює умови для пільгового пенсійного забезпечення значній кількості пенсіонерів. Відсутність пенсійної культури, соціальної справедливості, надійних фінансових механізмів, що дають змогу забезпечити кошти на старість, – характерні ознаки вітчизняної пенсійної системи.

Проведення чергової пенсійної реформи стає необхідним явищем як для вирішення сьогоденних проблем, так і для запобігання погіршенню ситуації в майбутньому.

У зв'язку із цим потребують подальшого поглиблення та доповнення теоретичні та методологічні положення, пов'язані з реформуванням пенсійної системи та вдосконаленням системи фінансування пенсійної системи.

Фінансово-економічні засади соціальної проблематики в цілому та пенсійної зокрема висвітлені в наукових працях вітчизняних вчених: В. Дем'янишина, Н. Кравченка, Е. Ліанової, М. Мниха, Б. Надточія, В. Новикова, В. Опаріна, І. Сироти, В. Федосова, С. Юрія, В. Яценка та ін. Разом із тим аналіз опублікованих робіт показує, що проблеми пенсійного забезпечення в Україні потребують подальшого дослідження та вдосконалення механізму його функціонування.

Метою статті є опрацювання теоретичних підходів і практичних рекомендацій щодо вдосконалення пенсійної системи України та її фінансового забезпечення в умовах її реформування.

Пенсійна система України, згідно з чинним законом, повинна складатися з трьох рівнів. Повноцінно працює тільки перший – солідарний. Діє так званий «договір поколінь». Працюючі українці сплачують єдиний соціальний внесок (ЄСВ), гроші потрапля-

ють у Пенсійний фонд і перерозподіляються між пенсіонерами.

Другий рівень системи – обов'язковий накопичувальний – безуспішно намагаються запустити вже багато років. Останній раз масштабну реформу, яка передбачала запуск другого рівня, проводили 2011 р. Однак із того моменту ситуація з пенсійною системою тільки погіршилася: другий рівень так і не запрацював, а дефіцит солідарної системи досяг рекордних 140 мільярдів гривень. Сама накопичувальна система передбачає, що частину своєї зарплати українці будуть перераховувати на індивідуальний рахунок. Зібрані кошти можна буде витратити після досягнення пенсійного віку.

Останнім часом Пенсійний фонд України стикається зі значною кількістю проблем у підтримці життєдіяльності тієї категорії громадян, які досягли похилого віку чи втратили працездатність і визнані інвалідами, через що не можуть забезпечити собі мінімально необхідний рівень доходу.

Відсутність системності в проведенні пенсійної реформи, випереджаюче підвищення розмірів пенсій, порівняно із збільшенням фонду оплати праці, розширення джерел доходів Пенсійного фонду та поетапного звільнення його від невластивих витрат, що розбалансовують бюджет Пенсійного фонду України.

Є кілька важливих «за» накопичувального рівня: в українців з'явиться стимул легалізувати свій дохід для того, щоб відкладати кошти на індивідуальному рахунку, а накопичені кошти будуть працювати на економіку країни. Згідно з озвученими парламентарієм підрахунками Україна через відсутність накопичувального рівня пенсійної системи втратила близько 6,8 мільярдів доларів.

Коли накопичувальний рівень запрацює, українці будуть отримувати дві пенсії. Щоправда, це не торкнеться тих, хто вже вийшов на пенсію або досягне 60 років найближчим часом.

За словами міністра соціальної політики, накопичувальний рівень можна запустити вже в 2018

році. До речі, минулого року віце-прем'єр анонсував запуск елементів накопичувальної системи на початку 2017 року, але реалізувати ці плани так і не вдалося [1].

Після реформи від 2 до 7% від зарплати (щороку відсоткова ставка зростатиме) доведеться віддавати під другий рівень пенсійної системи. Віце-прем'єр припускає, що ці гроші можна взяти з ПДФО (18% від доходу). До речі, ПДФО поповнює місцеві бюджети, якщо 7% від цього податку забрати на пенсії, місцеві бюджети відчують значне навантаження.

Експерт у сфері пенсійного забезпечення, старший науковий співробітник Інституту демографії та соціальних досліджень Лідія Ткаченко пояснює: для того, щоб накопичувальні пенсії дійсно вплинули на добробут українців, заощадження потрібно відкладати близько 40 років, а збирати їх потрібно з 20 років.

Ще один мінус накопичувальної системи – існує небезпека, що поки українці вийдуть на пенсії, зібрані гроші «з'їсть» інфляція, як пояснює в інтерв'ю міністр соцполітики Андрій Рева. При цьому міністр нагадує: в 2015 році рівень інфляції був вище 40%. В Україні складно знайти фінансову установу, яка здатна примножити капітал за рік хоча б на 40%. В ідеалі ж гроші в накопичувальному фонді повинні не просто компенсувати інфляцію, але і примножувати капітал

Ситуація з дефіцитом бюджету Пенсійного фонду в цьому році принципово не зміниться. Пропозиції щодо поліпшення ситуації зі сплатою ЄСВ і взагалі пропозиції щодо збільшення надходжень до Пенсійного фонду зараз знаходяться в стадії опрацювання. Щодо накопичувальної системи, то ця система є надбудовою над фундаментом. А власне сам фундамент пенсійної системи – це солідарна система.

«При дефіциті коштів бюджету Пенсійного фонду в 145 млрд. грн. із 257,2 млрд. грн. витягати ще два відсотки і резервувати на накопичення не є доцільним, не є розумним, не є правильним, – наголошує Міністр. – З такою позицією погоджується і Міжнародний валютний фонд, і Міжнародна організація праці. Тут у нас з ними повна однаковість» [2].

Досягнення довгострокової макроекономічної стабільності є одним із пріоритетів уряду України. У середньостроковій перспективі сувора бюджетна дисципліна повинна супроводжуватися також підвищенням ефективності державних витратків та їх стратегічного розподілу. Кабінет Міністрів України усвідомлює, що це передбачає зміну підходів до управління державними фінансами, яке є одним із пріоритетів реформ. План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2016 р. № 418 [3].

Стан розвитку системи управління державними фінансами безпосередньо впливає на рівень ефективності соціально-економічних перетворень в Україні.

Так, відповідно до п. 2.88. Плану заходів щодо реалізації положень Генеральної угоди про регулювання основних принципів і норм реалізації соці-

ально-економічної політики і трудових відносин в Україні, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1044-р, необхідно вживати заходів до вдосконалення системи пенсійного забезпечення, порядку перерахунку, осучаснення та індексації пенсій, розвитку накопичувальної пенсійної системи, звільнення солідарної пенсійної системи від невластивих їй виплат.

Змістом заходу визначено вжиття заходів до вдосконалення системи пенсійного забезпечення, порядку перерахунку, осучаснення та індексації пенсій, розвитку накопичувальної пенсійної системи, звільнення солідарної пенсійної системи від невластивих їй виплат. Відповідальним за виконання визнано Мінсоцполітики за участю фондів соціального страхування, спільного представницького органу роботодавців та спільного представницького органу об'єднань профспілок [4].

Побудова ефективної та конкурентоспроможної національної економіки передбачає проведення системної реформи управління державними фінансами в складі системи державного управління загалом, проблеми та неузгодженості якого становлять серйозний ризик для відновлення економічного зростання. Ефективна система управління державними фінансами є основою для реалізації державної політики і досягнення стратегічних цілей розвитку шляхом забезпечення дотримання загальної бюджетної дисципліни, стратегічного розподілу бюджетних коштів та ефективного надання державних послуг. На сьогодні система управління державними фінансами не повною мірою відповідає вимогам часу. Проявом її недостатньої ефективності є низький рівень задоволення потреб населення в державних послугах та слабкість державних інституцій з огляду на великий розмір витратків сектору загального державного управління.

Отже, соціальне страхування як складова частина соціального захисту відіграє значну роль у житті громадян України, особливо тих, хто втратили можливість забезпечувати себе самостійно. Проте остаточного вигляду система соціального захисту ще не отримала й перебуває в процесі постійного реформування.

Дослідивши стан пенсійного забезпечення в Україні, можна зробити висновки, що наявна пенсійна система перебуває в надзвичайно складному фінансовому становищі та не забезпечує пенсіонерів необхідним обсягом доходу для прийнятної рівня життєдіяльності. Також назріла необхідність вдосконалення заходів щодо формування механізму ефективного державного управління доходами та витратками бюджету Пенсійного фонду України через вирішення таких завдань: уточнення економічної сутності пенсійного забезпечення в умовах реформування пенсійної системи; дослідження джерел надходжень пенсійного фонду України; аналіз фінансової діяльності Пенсійного фонду України. У зв'язку із цим слід продовжити реформувати і сильну соціально-орієнтовану економіку, і систему управління державними фінансами, і пенсійну сис-

тему, яка буде забезпечуватися внесками роботодавців та самих працівників як повноцінних суб'єктів свого пенсійного страхування.

Врахування всіх недоліків і вад системи пенсійного забезпечення України та їх вирішення дасть змогу сформувати розвинений ринок послуг із цього виду страхування. Отже, позитивними результатами в покращенні пенсійного забезпечення України має стати досягнення таких результатів: забезпечення фінансової стійкості та стабільності у сфері пенсійного страхування; зменшення кількості пільговиків; підвищення рівня життя пенсіонерів та впевненості в соціальному забезпеченні; зменшення пенсійного

навантаження роботодавців; створення результативної системи управління пенсійними грошовими потоками; заохочення громадян до заощаджень на старість; встановлення чіткого законодавства.

За умови здійснення вищезазваних заходів пенсійне забезпечення в поєднанні із соціальною допомогою сформуєть набагато надійнішу систему захисту від бідності, ніж та, яка існує сьогодні [5, с. 235].

Проте якщо зміни буде запроваджено тільки в пенсійній системі, то виявлені проблеми навряд чи вдасться усунути. Пенсійна реформа має стати складовою частиною комплексної програми економічних і фінансових перетворень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рева Андрій: При дефіциті бюджету Пенсійного фонду в 145 млрд. грн. витягати ще два відсотки на накопичення нерозумно. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukr.media/politics/296710/>.
2. Урядовий портал. Єдиний веб-сайт органів виконавчої влади України «Павло Розенко: Зміни у виплатах працюючим пенсіонерам – тимчасові» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=24804365.
3. План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік // Офіційний вісник України. – 2016 р. – № 47. – Ст. 1709.
4. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 рр. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>.
5. Шевчук Н.В. Сучасний стан фінансового забезпечення пенсійної системи в умовах її реформування / Н.В. Шевчук // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова, Одеса. – 2014. – Т. 19. – Вип 2/5. – С. 235.